

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-08>

УДК 342.25

Л.М. ГРИШКО

кандидат юридичних наук, завідувач сектором
муніципального права та місцевого самоврядування
E-mail: lm.hryshko@karazin.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0347-1118>
НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування
Національної академії правових наук України
Харків, 61024, вул. Чернишевська, 80

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

АНОТАЦІЯ. *Вступ.* Євроінтеграційний напрям розвитку України включає децентралізацію, регіоналізацію, згуртованість, добре врядування, перегляд екологічної політики на базі громад. Окрім того, комунальна власність, як форма публічної власності, закладає особливості щодо управління нею. Уже розпочата муніципальна реформа направлена на впровадження відповідних аспектів у територіальні громади України. Проте, нові виклики, що пов'язані з повномасштабним вторгненням Росії в Україну не дозволяють завершити розпочаті реформи та не сприяють розвитку інститутів партисипативної демократії.

Попри те, що сучасні держави світу, які вдало вирішують питання економічного розвитку громад не стикалися безпосередньо з війною, однак їхні практики можуть бути корисними для України.

Короткий зміст основних результатів дослідження. Обмежуватися Методикою формування спроможних громад, не слід. Так, дійсно, даний документ був базовим для формування спроможних громад в процесі їх об'єднання. І хоча й досі цей акт залишається чинним, проте, ним питання спроможності не обмежуються.

Економічно спроможна громада це більше ніж економічні показники. Процеси євроінтеграції включають регіоналізацію, децентралізацію (компетенції та фінансів) та згуртованість територіальних громад, що виступає логічним продовженням муніципальної реформи після об'єднання територіальних громад. Незавершеність конституційної реформи істотно стримує завершення муніципальної.

Можна стверджувати, що згуртованість територіальної громади може виступати водночас результатом, інструментом і наслідком економічної спроможності. Економічна спроможність громади це також здатність забезпечити належні соціальні стандарти в межах території. Економічний розвиток громади пропонує численні переваги в межах громади, гарантуючи, що громади формують своє місцеве економічне майбутнє як стратегічно, так і практично.

Висновок. Економічно спроможна громада у сучасному розумінні це згуртована громада де забезпечено основи для сталого розвитку. При цьому, існування таких громад можливе виключно в демократичних децентралізованих державах.

Серед зарубіжних заходів слід відзначити: локальні освітні пілотні проекти в межах конкретного населеного пункту (Фінляндія); системні проекти в межах конкретної галузі, де спостерігається вивільнення працівників та припинення роботи підприємств спрямовані на перенавчання з урахуванням розвитку галузі (держави ЄС); зовнішня та внутрішня міграційна політика (Канада, Австралія, Японія, Португалія); запровадження дистанційної роботи або роботи з гнучким графіком, побудова в малих громадах інфраструктури для дистанційної роботи її жителів; підтримка місцевих енергетичних громад та соціального спрямування економіки та сучасні технології та ін.

Серед успішних практик забезпечення економічної спроможності громад, які можна запровадити в Україні, слід виокремити наступні: освіта як спосіб заповнення робочих місць у межах конкретної громади; стимулювання внутрішньої міграції та дистанційна робота як спосіб забезпечення громади працівниками; розробка програм імміграції з урахуванням потреб громад у працівниках; підтримка створення місцевих енергетичних громад та соціального спрямування економіки та базі сучасних технологій.

Цифровізація сьогодні це і про безпеку також, оскільки доступність інформації про загрози та доступність адміністративних послуг в умовах дії воєнного стану забезпечують збереження та забезпечення життя та здоров'я населення.

Попри численні вдалі проекти в зарубіжних громадах, не слід відволікатися від ключових аспектів забезпечення спроможних територіальних громад України. До ключових складових стратегії економічного розвитку територіальних громад в Україні слід віднести наступні: завершення децентралізації, зокрема, розмежування повноважень між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування; впровадження навчання та стимулювання практики залучення громадян до прийняття рішень через інституту партисипативної демократії;

залучення інвестицій з метою забезпечення сталого розвитку та згуртованості територій; підвищення рівня контролю з боку громади за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування; подальша цифровізація громад та впровадження електронного голосування на виборах та референдумах; визначення стратегій розвитку громад на основі конституційних цінностей та засад конституційного ладу. Насамкінець, слід застерегти від суто ідейного підґрунтя для реформування без урахування реалій кожної територіальної громади.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *місцеве самоврядування, економічний розвиток громад, цифровізація, децентралізація, згуртованість громад.*

Як цитувати: Гришко Л. М. Забезпечення економічної спроможності територіальних громад: зарубіжний досвід *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Право»*. 2025. Вип. 39. С. 90-104. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-08>

In cites: Hryshko L. M (2025) Ensuring the economic capacity of territorial communities: foreign experience.. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series "Law"*, (39), P. 90-104. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-08> (in Ukrainian)

Вступ. Євроінтеграційний напрям розвитку України включає децентралізацію, регіоналізацію, згуртованість, добре врядування, перегляд екологічної політики на базі громад. Окрім того, комунальна власність, як форма публічної власності, закладає особливості щодо управління нею. Уже розпочата муніципальна реформа направлена на впровадження відповідних аспектів у територіальні громади України. Проте, нові виклики, що пов'язані з повномасштабним вторгненням Росії в Україну не дозволяють завершити розпочаті реформи та не сприяють розвитку інститутів партисипативної демократії.

Попри те, що сучасні держави світу, які вдало вирішують питання економічного розвитку громад не стикалися безпосередньо з війною, однак їхні практики можуть бути корисними для України.

Пріоритетами регіонального розвитку на період до 2027 року, з поміж іншого, є розвиток інституційної спроможності органів місцевого самоврядування на регіональному та місцевому рівні у сфері стратегічного планування, проектного менеджменту, цифровізації, протидії корупції. У свою чергу серед інвестиційних інструментів регіональної політики передбачається посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, створення умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних та делегованих повноважень [1].

Стан наукової розробки проблеми. Питання економічної спроможності вже стало предметом дослідження українських вчених і останні часом наукова діяльність у цьому напрямі активізується. Так, Л. Квасній та О. Лобик дослідили теоретичні засади формування фінансово-економічної спроможності територіальних громад в Україні, зазначивши, що фінансово-економічна спроможність територіальної

громади це, зокрема, можливість забезпечення високих стандартів соціально-економічного розвитку. Вчені не обмежують зміст спроможності громад положеннями Методики формування спроможних громад, хоча й досліджують даний документ (далі - Методика) [2; 3, с. 14].

Щодо оцінки спроможності громад було проведено дослідження Я. Казюк у 2023 році за результатами якого підготовлено аналітичні матеріали. Зроблено висновок про те, що застосування показників, визначених у Методиці, є спрощеним та мінімалістським підходом. Така оцінка спроможності була відносно прийнятна для застосування в процесі укрупнення територіальних громад та завершення їх об'єднання адміністративним шляхом, але не відповідає меті функціонування цих громад як економічно спроможних [4].

Запропоновані у Методичних рекомендаціях показники щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад також не можуть слугувати достатнім інструментом для оцінки громад, адже характеризують виключно фінансову складову спроможності і не охоплюють економічну, демографічну, географічну складові, наявність інфраструктури та багатьох інших питань існування громад. Вчені пропонують власний підхід та аналізують інші методики, які в порівнянні з чиною є суперечливими за результатами оцінки. Проте, досі не було змінено офіційний підхід до оцінки спроможності громад [4]. Отже, запропоновані Методикою до критеріїв оцінки рівня спроможності показники (чисельність населення та учнів шкіл, площа території територіальної громади; індекс податкоспроможності бюджету територіальної громади; частка місцевих податків та зборів у доходах бюджету територіальної громади) є недостатніми для реальної оцінки спроможності.

Зрозуміло, що об'єднання територіальних громад в Україні було викликане низьким рівнем спроможності громад і Методика створення спроможних громад була направлена на корегування показників в межах суміжних громад, що об'єднувалися. Проте, для забезпечення сталого розвитку громад такий підхід давно не дозволяє побачити реальний стан проблем та перешкод для їх розвитку.

Серед останніх праць слід згадати дослідження 2025 року, що проведено Л. Квасній, З. Квасній, Ю. Даниленко, О. Гацкова, Ю. Строгуша, які розкрили проблеми управління фінансовим забезпеченням розвитку територіальних громад в Україні. Вчені розробили практичні рекомендації для місцевих органів щодо вдосконалення механізмів фінансування територіальних громад в умовах війни. Так, органам місцевого самоврядування рекомендується 10 напрямків, серед яких освіта та підготовка кадрів, залучення інвестицій та підтримки держави та ін. [5, с. 54].

В. Лісовик, О. Шевченко, М. Шовкалюк розкривають проблему підвищення спроможності громад у проєктах відновлення шляхом навчання з питань енергоефективності. Вчені розробили рекомендації і шаблони документів для створення групи впровадження проєктів, розроблено навчальну програму для фахівців територіальних громад у цій сфері [6].

Загалом, вітчизняні дослідники відзначають, що децентралізація в Україні позитивно вплинула на вдосконалення адміністративної системи та процес розвитку регіонів. Відзначено роль територіальних громад, які були утворені в результаті проведеної реформи та отримали механізми фінансування та можливості здійснювати владні та адміністративні повноваження на своїх територіях. Саме дотримання європейського вектору розвитку та наближення вітчизняного законодавства до кращих європейських стандартів є запорукою успіху країни загалом та формування сильних, економічно спроможних регіонів [7, с. 106].

Отже, проведені дослідження свідчать про багатоаспектність питання спроможності територіальних громад та різноманітність підходів до її підвищення, які не вичерпуються суто бюджетно-фінансовими заходами. Таким чином дане питання потребує подальшої розробки і саме зарубіжний досвід у сфері

розбудови спроможних громад представляє для України суттєвий інтерес.

Метою дослідження є розкриття основних напрямів та позитивних практик щодо забезпечення економічної спроможності територіальних громад на основі зарубіжного досвіду. Важливо виокремити конституційно-правові основи формування економічно спроможних громад. Йдеться не про сліпе переймання зарубіжних практик, а визначення конституційно-правової дійсності в якій ці успішні практики є можливими.

1. Сутність та зміст поняття «економічна спроможність місцевого самоврядування» та основні напрями забезпечення.

Щодо економічної спроможності територіальних громад в Україні, то обмежуватися Методикою формування спроможних громад, не слід. Так, дійсно, даний документ був базовим для формування спроможних громад в процесі їх об'єднання. І хоча й досі цей акт залишається чинним ним питання спроможності не обмежуються [2].

Економічно спроможна громада це більше ніж економічні показники. Процеси євроінтеграції включають регіоналізацію, децентралізацію (компетенції та фінансів) та згуртованість територіальних громад, що виступає логічним продовженням муніципальної реформи після об'єднання територіальних громад. Незавершеність конституційної реформи істотно стримує завершення муніципальної. Проте, децентралізація в Україні позитивно вплинула на вдосконалення адміністративної системи та процес розвитку регіонів [7, с. 106].

Згуртованість в конституційно-правовому аспекті на рівні громад – це демократизація та розвиток форм взаємодії з громадами через форми партисипативної демократії з метою забезпечення єдності громад та народу у напрямі до впровадження доброго врядування і забезпечення прав та свобод людини не залежно від місця проживання. Це про доступність послуг, роботи, транспортне сполучення територій і т.д. У питаннях згуртованості однаково важливі правові, соціальні, економічні та безпекові складові. Згуртованість сьогодні має бути ключовим аспектом державної політики, оскільки вона розглядається як умова політичної стабільності та безпеки, як джерело добробуту громад, підвищення якості життя її жителів. Висока якість життя і соціально-економічний добробут в межах територій громад сьогодні є серцевиною змісту згуртованості [8, с. 256,]. Можна

стверджувати, що згуртованість територіальної громади може виступати водночас результатом, інструментом і наслідком економічної спроможності.

На думку Л. Квасній та О. Лобик, фінансово-економічну спроможність територіальної громади можна визначити як єдність достатності фінансового потенціалу громади, ефективного використання бюджетних коштів і можливості забезпечення високих стандартів соціально-економічного розвитку громади. Сутність «спроможності» це наявність здібностей та можливостей реалізовувати заплановану діяльність. У нашому випадку це успіх в економічній сфері, що включає успішне здійснення цієї діяльності. Окремо розрізняють реальну та потенційну спроможність. Остання, за додавання важливих організаційних (вдала реалізація правових та організаційних форм діяльності) та інституційних складових цілком може стати реальною. Наявність ресурсів не завжди призводить до сталої спроможності, тут важливу роль відіграє кадровий потенціал громади та інвестиційна привабливість [3, с. 14, 15].

Економічно спроможна громада це ніби результат, який забезпечується конкретними механізмами та засобами, а проявляється в динаміці. Саме тому, дану проблему вивчають крізь поняття «економічний розвиток громади», а іноді можна зустріти поняття «економічно розвинена громада». Саме ці поняття ми дослідимо далі через фактичні (наприклад, спроможність покривати видатки бюджету), динамічні (як процеси, що направлені на встановлення певної системи відносин і є постійними практиками, наприклад, реалізація демократії участі) та якісні складові (наприклад, рівень взаємодії між суб'єктами).

Роланд В. Енглін (Roland V. Anglin) у своїй праці 2011 року про сприяння сталому місцевому та громадському економічному розвитку в США зазначає, що економічний розвиток громад (community economic development) є важливим інструментом для відродження місць та людей. Охоплюючи низку заходів, установ та політик, він направлений на покращення якості життя та сприяти економічним можливостям для людей з низьким рівнем доходу [9, с. 1]. Отже, тут слід додати, що економічна спроможність громади це також здатність забезпечити належні соціальні стандарти в межах території.

Економічний розвиток громад розглядається як процес розбудови успішного

майбутнього за участі місцевих жителів та залученням наступних активів: державні та приватні інвестиції, благодійні інвестиції, людський капітал, соціальні мережі, природні ресурси, культурні традиції та лідерство громади, інститути громадянського суспільства. Відзначається важливість здатності громади приймати колективні рішення (соціальний капітал), накопичувати досвід розвитку та отримувати доступ до зовнішніх активів, які з часом можуть поповнювати їхні власні.

Термін «інститути економічного розвитку громад» використовується для позначення широкого кола місцевих організацій, залучених до економічного розвитку громад. Інститути розвитку громад: релігійні установи, будинки для поселень, агентства з обслуговування молоді, організації розвитку сім'ї, організації мистецтва та культури, групи громадських організацій та ін. Інститути економічного розвитку громад, як правило, є громадськими (або орієнтованими на громаду) організаціями, місією яких є фізичний, соціальний та економічний розвиток людей та місць. Існують первинні інститути економічного розвитку громад, які безпосередньо займаються розвитком навичок робочої сили та забезпеченням достатку. Також існують організації розвитку громад, які створюють мережі, соціальний капітал, людський капітал та якість життя, що покращує шанси інститутів економічного розвитку громад досягти своїх цілей у будь-якій громаді.

Дуже важливим є висновок Роланда В. Енгліна про те, що економічний розвиток громади не може відбутися без розвитку самої громади. Обидва нерозривно пов'язані головною метою – розвитком економічно маргіналізованих людей та місць. Корпорації розвитку громад, які контролювані мешканцями, долають уявну та реальну відсутність організації в бідних громадах шляхом планування та керівництва місцевими економічними ініціативами та програмами.

Наявність (або відсутність) сильних інституцій визначає темпи розвитку в будь-якому контексті. Економічний розвиток громад розвивався переважно, але не виключно, як локальна стратегія. Результати розвитку вимірювалися будівництвом доступного житла, започаткуванням бізнесу та створенням робочих місць: усе це призводило до економічного розвитку в географічно визначеному місці. У цьому відношенні економічний розвиток громад є важливою

інституційною інновацією, в якій уряд співпрацює з приватним та некомерційним секторами для розробки політичних мереж та стратегій скорочення бідності та створення багатства в громадах з низьким рівнем доходу [9, с. 1, 2, 18].

Канадська мережа економічного розвитку громад (далі - КМЕР) складається з членів по всій Канаді, включаючи організації, мережі та окремих осіб, які використовують партисипативні, демократичні, інноваційні та підприємницькі стратегії в громадах [10]. КМЕР визначила досить вдалий підхід до становлення економічно спроможних громад, який перекликається із підходом та розумінням даного процесу Роланда В. Енгліна.

Економічний розвиток громади містить принципи та цілі, засновані на низовому підході до розвитку, де громади обирають цілеспрямовані дії для впливу на місцеву економіку та покращення якості життя своїх жителів. Деякі приклади принципів економічний розвиток громади включають: мобілізацію місцевих ресурсів (людей, капіталу, установ, організацій тощо) для задоволення місцевих потреб; реінвестування прибутку в місцеву економіку. Цілями економічного розвитку громади є наступні: створення робочих місць; оновлення, стабілізація та/або покращення громади та місцевої економіки; розвиток місцевих економічних зв'язків; покращення фізичного середовища громади [10, с. 1]. Під «фізичним середовищем громади» розуміють місце, де люди живуть, навчаються, працюють та відпочивають (повітря, вода, земля, клімат навколо них, споруди, інфраструктура та ін.). Громади можуть використовувати принципи та цілі економічного розвитку громад, запровадити належний процес планування та вибрати відповідні стратегії для досягнення поставлених цілей. Це означає, що розвиток громади, економічний розвиток та екологічна стійкість не залишаються напризволяще, а керуються людьми, які живуть та працюють у громаді.

Загалом, КМЕР пропонує визначення стратегічного фокусу на основі аналізу даних. Це може включати комбінацію таких стратегій, як: розвиток бізнесу (наприклад: місцевий інвестиційний пул, послуги підтримки бізнесу); місцевий розвиток (наприклад: благоустрій, зонування, промислові парки); розвиток людських ресурсів (наприклад: місцеві навчальні ініціативи); розвиток конкретного сектору

(наприклад: проекти збереження та розширення бізнесу, аналіз розривів у ланцюжку поставок) [10, с. 1].

КМЕР також пропонує навчання для впровадження практик економічного розвитку громад і є не єдиною мережею у сфері надання послуг у економічній розбудові громад. Ще одним прикладом є Міжнародне агентство залучення інвестицій Research FDI, яке має офіси в Канаді та США, Мексиці, Колумбії, Великобританії, Франції, Німеччині, Італії, Чорногорії, Індії, Індонезії, Сінгапурі, Тайланді, Китаї та Японії. Подібно до КМЕР компанія Research FDI також розуміє під економічним розвитком громад як комплексний підхід, спрямований на зміцнення місцевої економіки та покращення добробуту громад. Ініціативи та стратегії керуються соціальними, екологічними та економічними пріоритетами громади. Знову наголошується на активній участі членів громади у формуванні ініціатив та рішень економічного розвитку, які впливають на їхнє життя [11].

Економічний розвиток громади пропонує численні переваги в межах громади, гарантуючи, що громади формують своє місцеве економічне майбутнє як стратегічно, так і практично. По-перше, він сприяє розширенню місцевих можливостей шляхом широкої участі членів громади в процесах прийняття рішень, надаючи їм можливість активно формувати майбутнє своїх громад. Стратегії економічного розвитку громад також сприяють економічній стійкості, заохочуючи диверсифікацію місцевої економіки та зменшуючи залежність від зовнішніх факторів. Завдяки своїй спрямованості на заохочення підприємництва, підтримки малого бізнесу та просування місцевих ресурсів, економічний розвиток громад зміцнює економічну основу громад, роблячи їх більш стійкими до економічних потрясінь. Інвестиції, здійснені в громаді завдяки цим стратегіям, також мають тенденцію створювати мультиплікаційний ефект, поширюючись на місцевому рівні, стимулюючи подальшу економічну активність та створюючи позитивний хвильовий ефект [11].

Економічний розвиток громади не лише покращує загальний економічний добробут громади, але й підвищує соціальну згуртованість та якість життя її жителів. Це дає можливість створювати стійкі, інклюзивні та процвітаючі громади на довгострокову перспективу [11]. Таким чином, сформувалася певна стратегія економічного розвитку громад,

яка включає інвестиції, соціальну згуртованість, інститути партисипативної демократії, інклюзивність, використання місцевих ресурсів, навчання лідерства та управління.

Цей загальний тренд навчання та сприянню економічному розвитку територіальних громад підтримують також університети. Так, в Університеті Саймона Фрейзера (Simon Fraser University) (Канада), викладається сертифікована навчальна програма з планування та практики економічного розвитку громад. Економічний розвиток громади в межах даної програми розглядається як інклюзивний та партисипативний процес, за допомогою якого громади ініціюють та генерують власні численні рішення економічних проблем. Розробники економічного розвитку громад зосереджуються на створенні інклюзивної місцевої економіки, розвитку сприятливих можливостей для існування, використанні місцевих ресурсів та потенціалу, посиленні контролю та відповідальності громади, покращенні стану навколишнього середовища та заохоченні стійкості громади. Хоча підходи до економічного розвитку громад можуть виглядати дуже по-різному в кожній громаді, багато з них мають п'ять спільних основних принципів: орієнтація на засоби до існування; різноманітність та інклюзивність; сталий розвиток; місцевий розвиток; контроль громади.

Щоб забезпечити користь економічного та соціального розвитку для місцевих громад, він має контролюватися цими громадами. Економічний розвиток громад сприяє контролю громади, використовуючи низові процеси планування «знизу вгору», які інтегрують різноманітні голоси. Основа планування громади, у свою чергу, підтримується наявністю здорових інституцій, які можуть залучати зацікавлені сторони та доносити свої бачення та потреби до вищих рівнів прийняття рішень (урядових та інших) [12].

Загальносвітовий інтерес до економічного розвитку громад та територій підтверджується проведенням Шостого Всесвітнього форуму місцевого економічного розвитку (далі - Форум), який відбувся в Іспанії з 1 по 4 квітня 2025 року. Форум був присвячений питанням справедливого переходу, фінансуванню розвитку та територіальним рішенням. Зокрема, йдеться про глобальні пріоритети в рамках теми соціальної справедливості, навчання для

працевлаштування на відповідній території, державного управління, державно-приватного партнерства та ролі приватного сектору, а також соціальної та солідарної економіки, зайнятості та гідної праці, а також підходу нової економіки, яка «підключається» про територію, а також багаторівневих альянсів, глобальної, національної та децентралізованої (регіонально-місцевої) політики [13].

За підсумками форуму прийнято Декларацію та заявляється про трансформаційний вплив місцевого економічного розвитку на досягнення Цілей сталого розвитку. Форум об'єднав учасників з понад 100 країн, серед яких також представники та асоціації національних, регіональних та місцевих органів влади; організації та мережі громадянського суспільства; агентства та програми системи ООН, включаючи Програму розвитку ООН (ПРООН) та Міжнародну організацію праці; агентства розвитку та ін. [14, с. 2]. Загальна мета Форуму полягає у просуванні Порядку денного на період до 2030 року та вирішенні проблем, пов'язаних з реалізацією Цілей сталого розвитку на місцевому рівні. З цією метою Форум сприяє обміну знаннями, навчання та спільному створенню інклюзивної політики місцевого економічного розвитку. Цього року були обговорені такі теми, як інвестиції в інфраструктуру, продовольча безпека та суверенітет, податкові пільги, енергетичний перехід, екотуризм, гідна праця, державно-громадські та державно-приватні партнерства, а також мікро-, малі та середні підприємства, розбудова миру та цифрова трансформація та ін.

Крім того, було зосереджено увагу на потребах та проблемах конкретних груп населення, включаючи жінок, молодь, людей з інвалідністю, корінні народи, а також сільські райони та окремі території, такі як прикордонні райони, малі острівні держави, що розвиваються та середні міста. У Декларації за результатами Форуму згадується про екологічні, цифрові та соціальні переходи, які створюють можливості. Наголошується також на важливості вирішення криз, спричинених конфліктами та стихійними лихами, шляхом соціального та громадянського діалогу та залучення всіх учасників до процесу прийняття рішень. Підтверджується нагальність зміцнення місцевої та регіональної державної політики щодо гідної зайнятості, інновацій, сталого розвитку, загального доступу до державних послуг, а також економічної та кліматичної

стійкості територій. Учасники Форуму закликали до справедливої, децентралізованої та прогресивної фінансової архітектури для локалізації фінансування, яка гарантує достатні ресурси для місцевого економічного розвитку та надання державних послуг усьому населенню. Ця стратегія повинна базуватися на принципах субсидіарності, спільної відповідальності та справедливості.

По суті, йдеться про розбудову спроможності територіальних громад і не тільки через впроваджувати політики, яка сприяє добробуту, зменшує структурну нерівність та зміцнює місцеві виробничі системи з довгостроковим баченням, оскільки розрахована на досягнення стабільної економічної спроможності. Також Декларацією проголошено, що захищається економічні моделі, засновані на територіальному розвитку, з політикою, що зміцнює місцеве виробництво, соціальну згуртованість та екологічний баланс між містом і сільською місцевістю.

Основні пропозиції Форуму за результатами роботи у квітні 2025 року наступні: чітко визнати стратегічну роль місцевих та регіональних органів влади як ключових партнерів та перших союзників національних держав у мобілізації фінансування, що доповнює національні ресурси, та динаміці впровадження сталого та інклюзивного місцевого економічного розвитку; моніторингу та обміну інформацією щодо локалізації фінансування; забезпечити фіскальну автономію та децентралізацію для місцевого багатства та створити важелі впливу у фінансуванні сталих та стійких інвестицій, необхідних для забезпечення майбутнього населення, особливо у сфері фінансування адаптації територій; сприяти гендерно-трансформаційним, орієнтованим на догляд та заснованим на солідарності рішенням у всьому порядку денному фінансування розвитку, просуваючи прогресивні та стійкі моделі фінансування, а також надаючи пріоритет державним інвестиціям у впровадження політики та систем наглядку як центральних компонентів місцевого економічного розвитку та ін. [14, с. 2-3, 5-6].

Отже, економічно спроможна громада у сучасному розумінні це згуртована громада де забезпечено основи для сталого розвитку. При цьому, існування таких громад можливе виключно в демократичних децентралізованих державах.

2. Успішні практики забезпечення економічної спроможності громад.

Нещодавно стратегія навчання як способу заповнення робочих місць в громадах була застосована у Фінляндії та Шотландії. Нерпес, невеликий населений пункт у Західній Фінляндії, забезпечує та адаптує професійну освіту, яка відповідає потребам місцевої економіки, що стало частиною успіху його регіональної привабливості. Це досягається завдяки тісній співпраці регіону з основними підприємствами, що призводить до створення навчальної програми, яка включає логістику, металообробку, будівництво та догляд за домом, що відображає потреби місцевості. Освітня програма неодноразово коригується, про що свідчить нещодавній пілотний проект, розпочатий з метою задоволення високого попиту на зварювальників компанії Närpes Trä & Metall (NTM).

Це пілотне дослідження стало результатом тісної співпраці між школою, муніципалітетом Нерпес та урядом, який надав фінансування, та Регіональним центром економічного розвитку, транспорту та навколишнього середовища (ELY-Centre), який розробив пілотний проект.

Незважаючи на досить віддалене розташування, Нерпес за останнє десятиліття містечко має позитивний приплив населення та на 10% вищий рівень зайнятості порівняно із середнім показником по країні, що частково пояснюється підходом до професійно-технічних шкіл, який відповідає потребам бізнесу, належною імміграційною політикою та ефективною системою охорони здоров'я. Кількість людей, які навчаються в системі освіти для дорослих, зростає, і більшість студентів знаходять роботу в регіоні після закінчення навчання. Індивідуальна система освіти є однією з причин, яка приваблює нових працівників як всередині країни, так і за кордоном, а також утримує місцевих працівників, пропонуючи можливості переходу на інші професії [15, с. 100-101].

Для досвідчених працівників уряди можуть сприяти навчанню протягом усього життя, щоб надати їм можливість адаптуватися до поточних тенденцій на ринку праці. Прикладом цього є RES-SKILL, європейська ініціатива, яка спрямована на те, щоб надати нинішнім та колишнім працівникам вугільної промисловості навички, необхідні для роботи у сфері відновлюваної енергетики, такі як установники сонячних фотоелектричних установок або техніки вітрових турбін. Стратегія навчання дорослих уряду Шотландії на 2022–2027 роки спрямована на створення доступних можливостей навчання для

дорослих. Стратегія наголошує на навчанні на базі громади, заохочуючи місцеві організації пропонувати індивідуальні освітні програми для задоволення потреб громади. Вона сприяє партнерству між урядом, освітніми закладами та підприємствами для розробки та впровадження відповідних навчальних програм. Це включає вирішення питань цифрової грамотності, щоб забезпечити участь усіх дорослих у цифровій економіці та адаптацію до технологічних змін [15, с. 106].

Наступна практика, яка може бути ключовою для України – запровадження спеціальних міграційних програм для забезпечення працівниками громади. Деякі країни запровадили регіональні імміграційні програми для вирішення проблеми нестачі робочої сили. Канадська атлантична імміграційна програма (Atlantic Immigration Program) сприяє процесу найму кваліфікованих іммігрантів для роботодавців, які не можуть заповнити свої вакансії в чотирьох атлантичних провінціях Канади. Атлантична імміграційна програма – це шлях до постійного проживання для кваліфікованих іноземних працівників та випускників канадських навчальних закладів, які бажають працювати та жити в одній із 4 атлантичних провінцій Канади – Нью-Брансвіку, Новій Шотландії, Острові Принца Едварда або Ньюфаундленді та Лабрадори [16]. Програма допомагає роботодавцям наймати кваліфікованих кандидатів на посади, які вони не змогли заповнити на місцевому рівні. Ця програма розпочалася як пілотний проект у 2017 році та з того часу заповнила понад 9 800 вакансій у ключових секторах, що відчувають дефіцит, включаючи охорону здоров'я, виробництво та громадське харчування [15, с. 106-107].

Після успіху цього пілотного проекту Канада оголосила про нові пілотні імміграційні програми для підтримки сільських громад та франкомовних меншин. Пілотні програми імміграції до сільських та франкомовних громад – це шляхи до постійного проживання для кваліфікованих працівників, які хочуть працювати та жити в одній з 18 сільських та менших громад Канади. Особа може подати заявку на постійне проживання через ці пілотні проекти, за умови якщо: є кваліфікованим працівником; отримала кваліфіковану пропозицію роботи від визначеного роботодавця. На час звернення особа може проживати за кордоном або вже перебувати в Канаді як тимчасовий резидент. Їй не потрібен кваліфікований досвід роботи,

якщо вона нещодавно закінчили державну вищу школу в громаді [17].

Австралія запровадила аналогічну регіональну імміграційну систему через Угоди про міграцію у визначених районах, які дозволяють регіональним роботодавцям спонсорувати іноземних працівників (Департамент внутрішніх справ Австралії, 2024). Угода про міграцію в визначену зону – це офіційна угода між урядом Австралії та урядом штату чи території чи регіональним органом влади. Вона надає доступ більшій кількості іноземних працівників, ніж стандартна програма кваліфікованої міграції. Угоди про міграцію в визначену територію діють на основі угоди, що забезпечує гнучкість для регіонів у реагуванні на їхні унікальні економічні умови та умови ринку праці. Головні угоди укладаються між урядом Австралії та представником визначеної території (зазвичай урядами штатів або територій або регіональними органами, такими як торгові палати, офіси регіонального розвитку Австралії або Ради графств). Вони містять перелік професій, а також узгоджені умови та поступки щодо критеріїв кваліфікації для отримання візи, узгоджених між сторонами.

Далі індивідуальні трудові угоди укладаються між урядом Австралії та схваленими роботодавцями/підприємствами, що працюють у відповідному визначеному регіоні. Вони зазвичай діють протягом п'яти років та використовують візові програми підкласу 482 «Навички, що потребують попиту», підкласу 494 «Регіональна (тимчасова) схема, що спонсорується кваліфікованими роботодавцями» та підкласу 186 «Схема, що висувається роботодавцями». Крім того, Угоди гарантують, що роботодавці пріоритетно наймають на роботу громадян Австралії та постійних жителів. Серед іншого, роботодавці повинні продемонструвати справжню спробу найняти на роботу австралійців, перш ніж отримати доступ до трудової угоди для найму мігрантів.

Угоди про міграцію в визначену зону Австралії адаптовані до конкретних економічних потреб та потреб кожного регіону в робочій силі, забезпечуючи стратегічне рішення для місцевого дефіциту шляхом залучення кваліфікованих мігрантів до малонаселених районів [15, с. 106-107]. Подібну імміграційну політику можна було б запровадити в Україні для подолання нестачі робочої сили

Стимулювання внутрішньої міграції та

дистанційна робота як спосіб забезпечення громади працівниками. Різні країни запровадили прямі стимули для внутрішньої міграції у формі податкових пільг, житлових субсидій та загального регіонального розвитку. Така політика може сприяти пом'якшенню дефіциту робочої сили в громадах, що стикаються зі скороченням населення, шляхом повернення працівників. Прикладом такої політики є Японія, яка прогнозує, що до 2040 року населення майже в половині її муніципалітетів скоротиться на 50% або більше. Для вирішення цієї проблеми уряд запровадив свою Політику регіонального відродження. Ця політика спрямована на управління скороченням населення в постраждалих регіонах та зменшення концентрації населення в районі Токіо шляхом надання субсидій та стимулів для заохочення міграції з міських до сільських районів. Це включає підтримку переїзду бізнесу, житлові субсидії та гранти для окремих осіб та сімей, які переїжджають до менш населених районів.

Португалія запровадила програму «Зайнятість у внутрішній сфері плюс – підтримана мобільність для сталого розвитку внутрішніх районів» у 2020 році, метою якої є стимулювання конкурентоспроможності регіонів. Завдяки цій політиці працівники та дистанційні працівники, які переїжджають у внутрішні райони, мають доступ до прямої фінансової підтримки до 4 827 євро, включаючи додаткові 20% на кожного члена домогосподарства та покриття витрат на переїзд [15, с. 107].

Розвиток потенціалу дистанційної роботи: приклади Ірландії, Тренто та Нідерландів. Стратегія дистанційної роботи в автономній провінції Тренто, Італія. Була реалізована у 2021 році з метою зниження потреби в щоденних поїздках на роботу та розширення кадрового резерву шляхом залучення кваліфікованих фахівців через можливість дистанційної роботи. Для досягнення цієї мети було запроваджено низку політик, включаючи створення просторів для дистанційної роботи в селах шляхом перепрофілювання будівель та перепланування телецентрів. Роботодавцям рекомендується пропонувати гнучкий графік роботи через гібридну роботу, щоб забезпечити менш часті поїздки на роботу та зручні для сім'ї умови. Для просування, заохочення та обміну досвідом та передовим досвідом дистанційної роботи було створено спільноту фахівців з управління персоналом.

План розвитку сільських районів

Ірландії на 2021-2025 роки був запроваджений як ініціатива відновлення сільських районів після COVID-19 і має на меті розвинути потенціал дистанційної роботи в сільській місцевості Ірландії. Це включає оптимізацію інтернет-інфраструктури, підтримку зайнятості та кар'єри в сільській місцевості, покращення державних послуг, відродження міст та досягнення кліматично нейтральної громади. Серед переваг дистанційної роботи наводяться зменшення викидів від транспорту, підтримання місцевого бізнесу і дає можливість для працевлаштування молоді безпосередньо в їхніх громадах. План включає інвестування в інфраструктуру дистанційної роботи, щоб допомогти людям залишатися в своїх громадах. План спрямований на досягнення цього шляхом будівництва 400 об'єктів дистанційної роботи, а також переведення 20% державного сектору на дистанційну роботу та поступового збільшення цього відсотка. Нарешті, план також розглядає стимули для переселення до сільських міст шляхом надання фінансування місцевим органам влади для розробки стратегії залучення талантів.

Закон Нідерландів про гнучкий графік роботи прийнятий у 2016 році заохочує гнучкий графік роботи. Послідовно кілька міст запровадили власні ініціативи, спрямовані на просування гнучкого графіку роботи, такі як Амстердам, який створив «Центри розумного робочого процесу» як спільні офісні приміщення, де працівники можуть працювати ближче до своїх домівок. Інші міста, такі як Леуварден і Роттердам, розробили ініціативи щодо гнучкого графіку роботи з метою зменшення заторів на дорогах та забруднення повітря. На загальнонаціональному рівні закон передбачає право вимагати гнучкого робочого графіку (що дозволяє обґрунтовану відмову в запиті) та захист від дискримінації. Закон про гнучкий робочий графік застосовується до всіх працівників та роботодавців незалежно від типу організації [15, с. 107-108].

Залучення місцевих зацікавлених сторін, таких як роботодавці, навчальні заклади та громадські організації, забезпечує цінну інформацію в режимі реального часу, яка може підвищити ефективність політики щодо робочої сили. Така співпраця сприяє розробці більш обґрунтованої, широко прийнятої та адаптивної політики, яка відповідає регіональним економічним умовам [15, с. 109].

Європейський Союз виступає за законодавчу підтримку місцевих енергетичних громад. Заходи включають сприяння

динамічному розподілу енергії та дискримінаційним тарифам на електроенергію. Місцеві енергетичні спільноти будуть важливим наріжним каменем успіху енергетичного переходу, що дозволяє підвищити прибутковість до 25%. ЄС у пакеті «Чиста енергія для всіх європейців» визнає необхідність регуляторних рамок, які надають можливість споживачам відновлюваної енергії виробляти, споживати, зберігати та продавати електроенергію назад у мережу. Таким чином, ЄС вводить поняття спільнот відновлюваної енергії як суб'єктів господарювання, що керуються фізичними особами, місцевими органами влади або малими підприємствами. З соціального боку, місцеві енергетичні громади дозволяють створити енергетичну систему з більшою участю та демократичним контролем з боку громадян, нове джерело фінансування проектів відновлюваної енергетики, генерування знань, пов'язаних з енергетикою, експертизу та згуртованість серед членів громади, а також підвищити обізнаність громади щодо питань сталого розвитку [18, с. 1, 2].

За результатами аналітичного дослідження, що проведене в Іспанії у 2023 році, соціальне спрямування економіки держави позитивно впливає на згуртованість громад. В Іспанії Закон про соціальну економіку визначає інституції, що складають соціальну економіку, та їхні керівні принципи. Суб'єкти господарювання мають керуватися принципами пріоритету особистості та соціальної мети над капіталом, розподіл прибутку, отриманого від економічної діяльності, відповідно до соціальної мети суб'єкта господарювання, сприяння внутрішній солідарності та солідарності з суспільством, що сприяє відданості місцевому розвитку, рівним можливостям між чоловіками та жінками, соціальній згуртованості, інтеграції осіб, які перебувають під ризиком соціальної ізоляції, створенню стабільних та якісних робочих місць та сталому розвитку, а також незалежність від державних органів влади [19, с. 8, 27]. На наш погляд, перекладення таких зобов'язань на суб'єктів господарювання вимагає додаткових витрат, що безумовно не мають бути надмірними. Найкраще, коли соціальні відповідальність розділяється між усіма учасниками відносин пропорційно.

3. Зарубіжний досвід для України та вітчизняний досвід.

Зарубіжний підхід демонструє, що економічний розвиток пов'язують із

досягненням Цілей сталого розвитку. Саме на досягнення Цілей сталого розвитку спрямовано стратегії розвитку територіальних громад України до 2030 року.

Слід відзначити, що проблеми, які порушуються на світових форумах не завжди спрямовані на вирішення проблем з якими стикається України в умовах повномасштабної війни. Замінування сільськогосподарських земель та лісів не сприяє розвитку громад на основі місцевих ресурсів. Вимушене переміщення мільйонів людей негативно впливають на згуртованість створених у 2020 році територіальних громад. Реінтеграція в нові громади за місцем проживання є важливою, проте не вирішує питання щодо відновлення економічної спроможності деокупованих та прифронтових громад.

Цифровізація, як важливий напрям розвитку громад в Україні триває попри війну. На вебпорталі «Дія» вже 334 (загалом в Україні 1331 територіальна громада) територіальні громади визначили рівень цифрової трансформації. Індекс визначається за наступними напрямками: цифрова економіка, цифрові навички, цифрова інфраструктура, цифровізація публічних послуг. Так, наприклад, частка онлайн-послуг обласної державної (військової) адміністрації для бізнесу у Хмельницькій області становить 80 %. Це найбільший показник по Україні станом на квітень 2025 року. Цифрова інфраструктура найкраща у Волинській, Львівській та Дніпропетровській областях. Серед показників, по яким проводиться оцінка наступні: частка обласних об'єктів соціальної інфраструктури підключених до волоконно-оптичних мереж; частка обласних об'єктів соціальної інфраструктури облаштованих відкритими Wi-Fi зонами у громадських місцях; частка найпростіших укриттів в обласних закладах, облаштованих відкритими Wi-Fi зонами, на території області та ін. [20].

Цифровізація територіальних громад визначається за наступними показниками: розвиток підприємств ІТ-сектору в громаді; цифрові технології для бізнесу. Найкращі показники у Львівській області (показники вище нуля мають близько 20 громад області), а за нею слідує Рівненська та Дніпропетровська області (показник вище нуля мають 9 громад та 20 відповідно). На третьому місці Харківська область (показники вище нуля мають 8 громад з найбільшим показником Балаклійська територіальна громада). Проте, слід зазначити, що далеко не усі громади долучилися до оцінки цифровізації громад,

тому дані показники є поки неповними [20]. Цифровізація сьогодні це і про безпеку, оскільки доступність інформації про загрози та доступність адміністративних послуг в умовах дії воєнного стану забезпечують збереження та забезпечення життя та здоров'я населення.

За підсумками 2024 року загалом Я. Казюк, В. Венцель констатували, що територіальні громади належним чином продовжують забезпечувати виконання основних завдань бюджетної політики та фінансування пріоритетних статей видатків з огляду на умови воєнного стану. При цьому, зважаючи на відсутність коректних статистичних даних щодо чисельності населення територіальних громад (насамперед, з огляду на проведення активних бойових дій, спричинених вторгненням РФ), для проведення оцінювання використовувалися останні наявні верифіковані дані станом на 01.01.2022 з урахуванням чисельності внутрішньо переміщених осіб. У результаті з 1331 територіальної громади України високий рівень фінансової спроможності мають 456 (34,3%) громад, а критичний - 131 (9,8%) [21]. Проте, можливість оплачувати видатки ще не означає стійку економічну спроможність та гарантії сталого розвитку. Про необхідність системного перегляду питання розвитку громад свідчать висновки вчених проте, що по мірі зниження категорії рівня спроможності (від високого до критичного) частка територіальних громад міського типу зменшується, водночас частка сільських громад зростає [21]. Ми вже згадували про недостатність показників Методики для оцінки спроможності громад, яку відзначила сама Я. Казюк у 2023 році. І хоча застосування показників, визначених у Методиці, є спрощеним та мінімалістським підходом, на жаль, у 2024 використовувався аналогічний підхід для оцінки спроможності громад, крім того, що до уваги не брали кількість учнів, що навчаються в громаді [4]. На порталі «Децентралізація» розміщено посібники для громад, що прагнуть підвищити спроможність у сфері енергоефективності та посібник з інституційного розвитку громад. Посібники описують алгоритми дій, основні проблеми у цих сферах та поточні практики українських громад у співпраці між громадами та із зарубіжними партнерами [22]. Подібні посібники є надзвичайно важливими для громад, які не мають досвіду у цих процесах.

На перший погляд може здатися, що питання економічної спроможності територіальних громад є суто економічним,

проте дана проблема є комплексною. При вирішенні поставленого питання не достатньо суто економічного рішення, оскільки для забезпечення спроможності громад в економічному сенсі, слід забезпечити для початку кадрову, інституційну та функціональну спроможність. Крім того, економічна спроможність має забезпечуватися в межах реалізації конституційних цінностей та засад конституційної держави з повагою до прав людини та впровадженням інститутів партисипативної демократії.

Висновки. Економічно спроможна громада у сучасному розумінні це згуртована громада де забезпечено основи для сталого розвитку. При цьому, існування таких громад можливе виключно в демократичних децентралізованих державах.

Серед зарубіжних заходів слід відзначити: локальні освітні пілотні проєкти в межах конкретного населеного пункту (Фінляндія); системні проєкти в межах конкретної галузі, де спостерігається вивільнення працівників та припинення роботи підприємств спрямовані на перенавчання з урахуванням розвитку галузі (держави ЄС); зовнішня та внутрішня міграційна політика (Канада, Австралія, Японія, Португалія); запровадження дистанційної роботи або роботи з гнучким графіком, побудова в малих громадах інфраструктури для дистанційної роботи її жителів; підтримка місцевих енергетичних громад та соціального спрямування економіки та сучасні технології та ін.

Серед успішних практик забезпечення економічної спроможності громад, які можна запровадити в Україні, слід виокремити наступні: освіта як спосіб заповнення робочих місць у межах конкретної громади; стимулювання внутрішньої міграції та дистанційна робота як спосіб забезпечення громади працівниками; розробка програм імміграції з урахуванням потреб громад у працівниках; підтримка створення місцевих енергетичних громад та соціального спрямування економіки та бази сучасних технологій.

Цифровізація сьогодні це і про безпеку також, оскільки доступність інформації про загрози та доступність адміністративних послуг в умовах дії воєнного стану забезпечують збереження та забезпечення життя та здоров'я населення.

Попри численні вдалі проєкти в зарубіжних громадах, не слід відволікатися від ключових аспектів забезпечення спроможних

територіальних громад України. До ключових складових стратегії економічного розвитку територіальних громад в Україні слід віднести наступні: завершення децентралізації, зокрема, розмежування повноважень між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування; впровадження навчання та стимулювання практики залучення громадян до прийняття рішень через інституту партисипативної демократії; залучення інвестицій з метою забезпечення сталого розвитку та згуртованості територій;

підвищення рівня контролю з боку громади за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування; подальша цифровізація громад та впровадження електронного голосування на виборах та референдумах; визначення стратегій розвитку громад на основі конституційних цінностей та засад конституційного ладу.

Насамкінець, слід застерегти від суто ідейного підґрунтя для реформування без урахування реалій кожної територіальної громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Стратегія, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 (в ред. Постанови від 13 серпня 2024 р. № 940). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
2. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text>
3. Квасний Л. Г., Лобик О. О. Теоретичні засади формування фінансово-економічної спроможності територіальних громад в Україні. *Регіональна економіка*. 2023. № 4. С. 13-19. URL: https://re.gov.ua/re202304/re202304_013_KvasniyLH,LobykOO.pdf
4. Казюк Я. Аналіз методик оцінювання спроможності територіальних громад, висновки, пропозиції. 2023. URL: <https://decentralization.ua/news/17549>
5. Квасний, Л., Квасний, З., Даниленко, Ю., Гацков, О., & Строгуш, Ю. Проблеми управління фінансовим забезпеченням розвитку територіальних громад в Україні. *Публічне управління і політика*. 2025. №1 (5). С. 47–57. URL: <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.1.06>
6. Лісовик В. Л., Шевченко О. М., Шовкалюк М. М. Підвищення спроможності громад у проєктах відновлення шляхом навчання з питань енергоефективності. *Технології та інжиніринг*. 2024. № 5 (22). С. 57-70. URL: <https://technologies-engineering.com.ua/web/uploads/pdf/57-70.pdf>
7. Orel, Y., Kulinich, O., Korniiievskiy, S., Serohina, S., & Gryshko, L. (2024). The impact of decentralization on regional development in Ukraine: challenges and opportunities in the post-war era. *Amazonia Investiga*, 13(80), 99–108. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.80.08.9>.
8. Гришко Л.М. Шляхи підвищення згуртованості територіальних громад в Україні. Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / редкол.: С. Г. Серьогіна та ін. Харків : Право, 2023. № 46. С. 236-261. DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0941-2023-46-236>
9. Anglin, R.V. Promoting Sustainable Local and Community Economic Development (1st ed.). Routledge. 2011. 302 p. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315089409>
10. Community Economic Development for the Local Economic Development Officer: HANDBOOK. Manitoba. 2018. 21 p. URL: https://ccednet-rcdec.ca/sites/ccednet-rcdec.ca/wp-content/uploads/2022/09/community_economic_development_for_the_local_economic_development_officer.pdf
11. Building Stronger Communities: Understanding the Power of Community Economic Development. ResearchFDI. Published on June 27, 2023. URL: <https://researchfdi.com/building-stronger-communities-understanding-the-power-of-community-economic-development/>
12. Community Economic Development. Certificate. What is CED? Simon Fraser University. URL: <https://www.sfu.ca/ced/certificate/About.html>
13. VI World Forum of the Local Economic Development. 2025. URL: <https://ledworldforum.org/>
14. Just Transition, Development Financing And Territorial Solutions VI World Forum on Local Economic Development Seville, Spain. 1 to 4 April 2025. Final Declaration (Reduced version) URL: <https://ledworldforum.org/wp-content/uploads/data/resources/Final-Declaration-VI-WFLED-EN.pdf?v=1698842700>
15. OECD (2024), Job Creation and Local Economic Development 2024: The Geography of Generative AI, OECD Publishing, Paris. URL: <https://doi.org/10.1787/83325127-en>.
16. Atlantic Immigration Program. Immigrate to Canada. <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees->

citizenship/services/immigrate-canada/atlantic-immigration.html

17. Rural and Francophone Community Immigration pilots. Immigrate to Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/rural-franco-pilots.html>

18. Manso-Burgos, Á.; Ribó-Pérez, D.; Alcázar-Ortega, M.; Gómez-Navarro, T. Local Energy Communities in Spain. Economic Implications of the New Tariff and Variable Coefficients. Sustainability. 2021. № 13, 10555. P. 1-18. URL: <https://doi.org/10.3390/su131910555>

19. The Socio-Economic Impact Of Social Economy Values And Principles In Spain. Analysis Report. Confederación Empresarial Española de la Economía Social, Prepared by Abay Analistas Económicos, S.L. / Isabel Martínez Martín, Rosa Santero Sánchez, Belén Castro Núñez. 2023. 85 p. URL: <https://www.cepes.es/files/publicaciones/143.pdf>

20. Цифрова громада. Національний вебпортал для цифрових лідерів і лідерок, де разом будуюмо найзручнішу державу у світі. URL: <https://hromada.gov.ua/>

21. Казюк Я., Венцель В. Оцінка фінансової спроможності територіальних громад за підсумками 2024 року. URL: <https://decentralization.ua/news/19455>

22. Посібники для громад, що прагнуть підвищити спроможність у сфері енергоефективності. Децентралізація. URL: <https://decentralization.ua/news/19228?page=1034>

Стаття надійшла до редакції 20.03.2025

Стаття рекомендована до друку 23.05.2025

L.M. HRYSHKO

PhD (Law),

Head of the Municipal Law and Local Government Sector of the Scientific Research

E-mail: l.m.hryshko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0347-1118>

Research Institute of State Construction and Local Self-Government

of National Academy of Legal Sciences of Ukraine

61024, Kharkiv, str. Chernyshevska, 80

ENSURING THE ECONOMIC CAPACITY OF TERRITORIAL COMMUNITIES: FOREIGN EXPERIENCE

ANNOTATION. *Introduction.* The European integration direction of Ukraine's development includes decentralization, regionalization, cohesion, good governance, and revision of environmental policy on the basis of communities. In addition, communal property, as a form of public property, lays down specifics regarding its management. The municipal reform that has already begun is aimed at introducing relevant aspects into the territorial communities of Ukraine. However, new challenges associated with Russia's full-scale invasion of Ukraine do not allow completing the reforms that have been initiated and do not contribute to the development of institutions of participatory democracy.

Despite the fact that modern states of the world that successfully solve the issues of economic development of communities have not encountered war directly, their practices can be useful for Ukraine.

Summary of the main results of the study. We should not limit ourselves to the methodology for forming capable communities approved by the Government. Yes, indeed, this document was the basis for the formation of capable communities in the process of their unification. And although this act remains in force, however, the issues of capacity are not limited to it.

An economically viable community is more than economic indicators. The processes of European integration include regionalization, decentralization (of competences and finances) and cohesion of territorial communities, which is a logical continuation of municipal reform after the unification of territorial communities. The incompleteness of the constitutional reform significantly hinders the completion of the municipal one.

It can be argued that the cohesion of a territorial community can be at the same time a result, a tool and a consequence of economic capacity. The economic capacity of a community is also the ability to ensure appropriate social standards within the territory. The economic development of a community offers numerous advantages within the community, ensuring that communities shape their local economic future both strategically and practically.

Conclusion. An economically capable community in the modern sense is a cohesive community where the foundations for sustainable development are provided. At the same time, the existence of such communities is possible only in democratic decentralized states.

Among foreign measures, it is worth noting: local educational pilot projects within a specific settlement (Finland); systemic projects within a specific industry, where there is a release of workers and the cessation of work of enterprises, aimed at retraining taking into account the development of the industry (EU countries); external and internal migration policy (Canada, Australia, Japan, Portugal); introduction of remote work or work with a flexible schedule, construction of infrastructure for remote work of its residents in small communities; support for local energy communities and the social direction of the economy and modern technologies, etc.

Among the successful practices of ensuring the economic capacity of communities that can be implemented in Ukraine, the following should be highlighted: education as a way to fill jobs within a specific community; stimulation of internal migration and remote work as a way to provide the community with workers; development of immigration programs taking into account the needs of communities in workers; support for the creation of local energy communities and the social direction of the economy and the basis of modern technologies.

Today, digitalization is also about security, since the availability of information about threats and the availability of administrative orders under martial law ensure the preservation and provision of life and health of the population.

Despite numerous successful projects in foreign communities, one should not be distracted from the key aspects of ensuring capable territorial communities of Ukraine. The key components of the strategy for the economic development of territorial communities in Ukraine include the following: completion of decentralization, in particular, the separation of powers between executive authorities and local self-government bodies; implementation of training and stimulation of the practice of involving citizens in decision-making through the institution of participatory democracy; attraction of investments in order to ensure sustainable development and cohesion of territories; increasing the level of community control over the activities of local self-government bodies and officials; further digitalization of communities and the introduction of electronic voting in elections and referendums; definition of community development strategies based on constitutional values and principles of the constitutional order. Finally, one should be wary of a purely ideological basis for reform without taking into account the realities of each territorial community.

KEYWORDS: *local self-government, community economic development, digitalization, decentralization, community cohesion.*

REFERENCES

1. State Strategy for Regional Development for 2021-2027: Strategy approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 5, 2020 No. 695 (as amended by Resolution dated August 13, 2024 No. 940). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
2. On approval of the Methodology for the formation of capable territorial communities: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 8, 2015 No. 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
3. Kvasniy L. H., Lobyk O. O. Theoretical foundations for the development of the financial and economic capacity of territorial communities in Ukraine. *Regional Economy*. 2023, № 4. C. 13-19. URL: https://re.gov.ua/re202304/re202304_013_KvasniyLH,LobykOO.pdf [in Ukrainian]
4. Kazyuk Ya. Analysis of methods for assessing the capacity of territorial communities, conclusions, proposals. 2023. URL: <https://decentralization.ua/news/17549> [in Ukrainian]
5. Kvasnii, L., Kvasniy, Z., Danylenko, Y., Gatskov, O., & Strohush, Y. Problems Of Managing Financial Support For The Development Of Territorial Communities In Ukraine. *Public Management and Policy*. 2025. № 1(5), 47–57. URL: <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.1.06> [in Ukrainian]
6. Lisovyyk V. L., Shevchenko O. M., Shovkaliuk M. M. Increasing the capacity of communities in recovery projects through energy efficiency training. *Technologies and Engineering*. 2024. № 5 (22). C. 57-70. URL: <https://technologies-engineering.com.ua/web/uploads/pdf/57-70.pdf> [in Ukrainian]
7. Orel, Y., Kulinich, O., Korniiievskyi, S., Serohina, S., & Gryshko, L. (2024). The impact of decentralization on regional development in Ukraine: challenges and opportunities in the post-war era. *Amazonia Investiga*, 13(80), 99–108. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.80.08.9>. [in English].
8. Hryshko L. M. Ways of Increasing the Cohesion of Territorial Communities in Ukraine. *State Building and Local Government* : coll. of sc. papers / ed. board: S. H. Serohina (a head of the ed. board) et al. – Kharkiv : Pravo. 2023. № 46. C. 236-261. DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0941-2023-46-236> [in Ukrainian]
9. Anglin, R.V. *Promoting Sustainable Local and Community Economic Development* (1st ed.). Routledge. 2011. 302 p. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315089409> [in English].
10. *Community Economic Development for the Local Economic Development Officer: handbook*. Manitoba. 2018. 21 p. URL: https://ccednetredec.ca/sites/ccednetredec.ca/wpcontent/uploads/2022/09/community_economic_development_for_the_local_economic_development_officer.pdf [in English].
11. *Building Stronger Communities: Understanding the Power of Community Economic Development*. ResearchFDI. Published on June 27, 2023. URL: <https://researchfdi.com/building-stronger-communities-understanding-the-power-of-community-economic-development/> [in English].
12. *Community Economic Development. Certificate. What is CED?* Simon Fraser University. URL: <https://www.sfu.ca/ced/certificate/About.html> [in English].
13. VI World Forum of the Local Economic Development. 2025. URL: <https://ledworldforum.org/> [in English].
14. Just Transition, Development Financing And Territorial Solutions VI World Forum on Local Economic Development Seville, Spain - 1 to 4 April 2025. Final Declaration (Reduced version) URL: <https://ledworldforum.org/wp-content/uploads/data/resources/Final-Declaration-VI-WFLED-EN.pdf?v=1698842700> [in English].
15. OECD (2024), *Job Creation and Local Economic Development 2024: The Geography of Generative AI*, OECD Publishing, Paris. URL: <https://doi.org/10.1787/83325127-en>.
16. Atlantic Immigration Program. Immigrate to Canada. <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/atlantic-immigration.html> [in English].

17. Rural and Francophone Community Immigration pilots. Immigrate to Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/rural-franco-pilots.html> [in English].
18. Manso-Burgos, Á.; Ribó-Pérez, D.; Alcázar-Ortega, M.; Gómez-Navarro, T. Local Energy Communities in Spain. Economic Implications of the New Tariff and Variable Coefficients. Sustainability. 2021. № 13, 10555. P. 1-18. URL: <https://doi.org/10.3390/su131910555> [in English].
19. The Socio-Economic Impact Of Social Economy Values And Principles In Spain. Analysis Report. Confederación Empresarial Española de la Economía Social, Prepared by Abay Analistas Económicos, S.L. / Isabel Martínez Martín, Rosa Santero Sánchez, Belén Castro Núñez. 2023. 85 p. URL: <https://www.cepes.es/files/publicaciones/143.pdf> [in English].
20. Digital Community. A national web portal for digital leaders, where together we build the most convenient state in the world. URL: <https://hromada.gov.ua/> [in Ukrainian]
21. Kazyuk Ya., Wenzel V. Assessment of the financial capacity of territorial communities by the results of 2024. URL: <https://decentralization.ua/news/19455> [in Ukrainian]
22. Guides for communities seeking to build capacity in energy efficiency. Decentralization. URL: <https://decentralization.ua/news/19228?page=1034> [in Ukrainian]

The article was received by the editors 20.03.2025

The article is recommended for printing 23.05.2025